

Co-funded by
the European Union

Etisk og juridisk veileder

for ansvarlig integrering av kunstig
intelligens (KI) i utdanningssektoren

Kortversjon

Februar 2026

Etisk og juridisk veileder - kortversjon

Prosjekttittel	Empowering Educational Leaders with AI Strategies
Prosjektakronym	EducationalAI
Prosjektnummer	2024-1-FI01-KA220-ADU-000255928
Spredningsnivå	Offentlig
Leveringsdato	2026-02
Forfatter(e)	Maria Bertel, Evelyne Putz, Julian Priebisch, Universität Graz; Dovilė Balcevičienė, Danguolė Mačiulienė, Ričardas Balcevičius, Vilnius Ozas Gymnasium; Cristina Obae, Sykli
Bidragstere	Academia de Studii Economice din Bucuresti, ARTKIT Euforija, Hogskulen pa Vestlandet, Smart Nest, Suradnici u učenju, Sykli, Universitat Autònoma de Barcelona, Universität Graz, Vilnius Ozas Gymnasium
Oversettere	Ole Fartein Knutson Kolnes og Casper Håland
Grafisk design	Cristina Obae & Merja Salminen, Sykli; Lidija Kralj, Suradnici u učenju; Evelyne Putz, Universität Graz
Bildekreditering	Forsidebildet er generert med KI ved bruk av Canva. Det er i samsvar med Canvas retningslinjer for akseptabel bruk og Canvas lisensavtale for innhold .

EducationalAI-prosjektet er finansiert av Den europeiske union. Verken Den europeiske union eller European Education and Culture Executive Agency (EACEA) kan holdes ansvarlig for innholdet i denne publikasjonen.

Mer informasjon om Erasmus+-programmet: www.opf.fi/erasmusplus

Innholdsfortegnelse

Innledning	3
Hva er et «KI-system»?	3
Etisk integrering av KI i utdanningen	5
Grunnleggende aspekter	5
Trinn 1: Før implementering	5
Trinn 2: Under implementering	7
Trinn 3: Etter implementering	8
Lovlig bruk av AI i utdanningen	8
Forståelse av det juridiske rammeverket for KI-bruk	8
Trinn 1: Overholdelse av EU-lovgivning	9
Trinn 2: Overholdelse av nasjonale og regionale lovkrav	12
Trinn 3: Overholdelse av krav fra offentlige myndigheter	12

Innledning

Dette dokumentet gir en kortfattet oversikt over **sentrale hensyn ved bruk av kunstig intelligens (KI) i utdanningssektoren**. Det er rettet mot **utdanningsledere** som allerede bruker KI eller planlegger å gjøre det – enten i undervisning eller i administrative prosesser. I denne sammenhengen omfatter begrepet utdanningsledere både faglig ansatte (for eksempel lærere eller universitetsprofessorer) og ledelsesnivå (for eksempel rektor) som påvirker hvordan KI brukes i utdanning.

Dokumentet fremhever de viktigste etiske og juridiske aspektene som kan oppstå når KI tas i bruk i utdanningssektoren. Det inneholder veiledende spørsmål som kan hjelpe med å vurdere om et bestemt KI-system eller den tiltenkte bruken reiser etiske eller juridiske bekymringer. Husk imidlertid at dette dokumentet ikke erstatter en fullstendig vurdering eller etterlevelseskontroll av et KI-system.

For mer utfyllende forklaringer, eksempler og ytterligere veiledning, se den komplette publikasjonen **EducationalAI Ethical & Legal Guide**.

Hva er et «KI-system»?

Begrepet kunstig intelligens har vært i bruk siden 1950-tallet¹ og defineres fortsatt ulikt i forskjellige sammenhenger. Dette dokumentet følger definisjonen av KI-system slik den er gitt i EUs KI-forordning (AI Act):

«et maskinbasert system som er konstruert for å operere med varierende grad av autonomi, og som kan vise tilpasningsdyktighet etter utplassering og som, for eksplisitte eller implisitte

---

¹ For en historisk bakgrunn, se R. Kline, «Cybernetics, Automata Studies, and the Dartmouth Conference on Artificial Intelligence» (2011) 33(4) IEEE Annals of the History of Computing 5–16 <https://ieeexplore.ieee.org/document/5477410> (sist hentet 26. august 2025).

mål, ut fra inndataene det mottar, utleder hvordan man genererer utdata som prediksjoner, innhold og anbefalinger, eller beslutninger som kan påvirke fysiske eller virtuelle miljøer.»² Denne definisjonen er svært omfattende: Den omfatter et bredt spekter av teknologier, konsepter og modeller som – avhengig av teknisk utforming – kan bygge på metoder som maskinlæring eller logikk- og kunnskapsbaserte tilnærminger.³ Dette muliggjør et mangfold av anvendelser, inkludert:

- bilde- eller tekstgeneratorer
- oversettelsessystemer
- ansikts- eller emosjonsgjenkjenning
- anbefalingssystemer
- administrative verktøy med KI-komponenter

Bredden i mulige bruksområder – og de tilhørende mulighetene og risikoene, særlig i en utdanningskontekst – gjør det avgjørende for utdanningsledere å ha kjennskap til de etiske og juridiske grunnprinsippene for bruk av KI.

² Se artikkel 3(1) i forordning (EU) 2024/1689 fra Europaparlamentet og Rådet av 13. juni 2024 om fastsettelse av harmoniserte regler om kunstig intelligens og om endring av forordningene (EF) nr. 300/2008, (EU) nr. 167/2013, (EU) nr. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 og (EU) 2019/2144 samt direktivene 2014/90/EU, (EU) 2016/797 og (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act) OJ L 2024/1689. Fulltekst på engelsk: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj> (sist hentet 26. august 2025).

³ Se punkt 12 i AI-forordningen; Europakommisjonen, «Commission Guidelines on the definition of an artificial intelligence system established by Regulation (EU) 2024/1689 (AI Act)» C(2025) 5053 final, tilgjengelig på engelsk: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/commission-publishes-guidelines-ai-system-definition-facilitate-first-ai-acts-rules-application> (sist hentet 26. august 2025).

Etisk integrering av KI i utdanningen

Grunnleggende aspekter

Følgende punkter er sentrale for en etisk forsvarlig integrering av kunstig intelligens i utdanningen.

Å sette mennesket i sentrum for KI-etikk

Kjernen i etisk bruk av kunstig intelligens er å sette mennesker først: bruken av slike systemer bør styres av hensynet til dem som blir berørt, og bidra til å styrke og ivareta dem.

Viktigheten av kontekst i bruk av AI

KI-teknologier og deres potensielle anvendelser i utdanning er svært mangfoldige.

Hvilke etiske hensyn som er mest relevante, avhenger både av systemets evner og funksjon, og av det konkrete bruksområdet.

Integrering av etikk i hele KI-systemets livssyklus

Etiske prinsipper bør ligge til grunn helt fra starten og følge hele livsløpet til et KI-system – fra de første skissene og den tekniske utviklingen til hvordan det faktisk tas i bruk.

Trinn 1: Før implementering

Risikovurdering

En grundig risikovurdering må gjennomføres før et hvert KI-system tas i bruk.

Dette er spesielt viktig i skolesammenheng, der tillit og beskyttelse står sentralt.

- Finnes det en tydelig utpekt person eller et team som har ansvar for å vurdere potensielle risikoer før KI tas i bruk?
- Er vurderingen gjennomført og dokumentert? Er sosiale konsekvenser og spesifikke sårbarheter (for eksempel alder og emosjonell utvikling) tatt i betraktning?

Menneskelig autonomi

- Er individets beslutningsfrihet for alle berørte parter tilstrekkelig ivaretatt – for eksempel ved å tilby valg eller alternative fremgangsmåter?
- Finnes det en risiko for at brukere stoler for mye på KI-systemet (f.eks. ukritisk følger KI-genererte forslag) eller blir avhengige av det?

Respekt for behov

- Er KI-systemet testet og vurdert som egnet for bruk i utdanning og for aktuell aldersgruppe?
- Er det sikret at innholdet er aldersadekvat, særlig i interaktive KI-systemer?
- Trenger lærere, elever eller administrativt personale opplæring i det aktuelle KI-systemet for å bruke det på en informert og ansvarlig måte?

Rettferdighet, inkludering, like muligheter og ikke-diskriminering

- Er det sikret at KI-systemet ikke inneholder eller reproducerer fordommer?
- Brukes systemet rettferdig overfor alle, slik at det ikke rammer allerede utsatte grupper uforholdsmessig)?

Praktisk råd: Basert på risikovurderingen, og med hensyn til alle interessenter – inkludert barn og unge – bør det utarbeides **institusjonelle retningslinjer** for bruk av KI. Dette bidrar til større trygghet og åpenhet for alle.

Trinn 2: Under implementering

Sikre menneskelig tilsyn i KI-beslutninger

Vesentlige beslutninger skal aldri overlates fullt ut til automatiserte prosesser.

Menneskelig tilsyn må alltid opprettholdes.

- Hvilken form for tilsyn er hensiktsmessig i lys av de aktuelle risikoene?
- På hvilke stadier er menneskelig tilsyn nødvendig – for eksempel i oppstarten, med jevne mellomrom, eller kontinuerlig?

Forklarbarhet og åpenhet i KI-systemer

- Er de grunnleggende metodene, funksjonene og beslutningsmekanismene i KI-systemet kjent? Kan de (i det minste i forenklet form) forklares for de berørte?
- Er det tydelig for de som berøres når de samhandler med et KI-system (for eksempel chatboter)?

Involvering av interessenter i bruk av KI

- Kan alle berørte parter (for eksempel elever, lærere, administrativt personale) delta i utformingen av hvordan KI brukes – eller velge alternative løsninger?

Beskyttelse av personvern og data

- Hvilke data samler eller behandler KI-systemet? Omfatter dette personopplysninger eller særlig sensitive personopplysninger?
- Er det mulig å anonymisere eller pseudonymisere dataene?

Trinn 3: Etter implementering

Selv når teknologi brukes til å støtte eller automatisere prosesser, må menneskelig ansvar for utforming, valg og bruk av KI-systemer beholdes.

- Finnes det tydelig utpekte personer i institusjonen med ansvar for utvelgelse, implementering og oppfølging av KI-systemer? Har de tilstrekkelig kompetanse innen etiske, pedagogiske og juridiske spørsmål?
- Finnes det klare retningslinjer for hvor stor innflytelse KI-genererte resultater kan ha på menneskelige beslutninger (for eksempel vurdering av prestasjoner)?
- Forstår alle involverte at de fortsatt er ansvarlige for egne beslutninger – også når de støttes av KI?

Lovlig bruk av AI i utdanningen

Forståelse av det juridiske rammeverket for KI-bruk

- Juridiske forpliktelser varierer avhengig av rollen din, hvilket KI-system du bruker, og formålet med bruken.
- I de fleste tilfeller vil flere rettslige rammeverk gjelde samtidig. Dette betyr at du kan måtte følge EU-lovgivning sammen med nasjonale regler, som kan variere mellom land.
- Rettslige krav utvikler seg også over tid. Sørg derfor for alltid å bruke de nyeste lovene, administrative retningslinjene og politiske veiledningene.

Trinn 1: Overholdelse av EU-lovgivning

Sjekk at alle KI-systemer som brukes i utdanningen oppfyller kravene i KI-forordningen, inkludert risikoklassifisering og krav til åpenhet, samt GDPR-reglene for personvern, samtykke og beskyttelse av data.

KI-Forordningen (AI Act)

1) Kjenn din rolle:

- Hvem handler: utdanningsinstitusjonen eller den enkelte ansatte?
- Er du (institusjonen eller individet) en leverandør eller en bruker (distributør/innfører)?
  - Dersom du videreutvikler AI-systemet, kan du regnes som en leverandør og ha flere forpliktelser enn en bruker.
  - Dersom du kun benytter KI-systemet, omfattes du bare av brukerens forpliktelser.

2) Kjenn KI-systemet du bruker:

Det skilles vanligvis mellom fire risikokategorier i henhold til KI-forordningen:

minimal/ingen risiko, begrenset risiko, høyrisiko, og forbudt bruk av KI-systemer.

- Interagerer KI-systemet direkte med brukere eller genererer det innhold (inkludert deep fakes)? → Da kan det klassifiseres som et KI-system med begrenset risiko, underlagt åpenhetskrav.
- Påvirker KI-systemet opptak eller adgang til utdanningsinstitusjoner, vurderer individuelle læringsresultater, eller overvåker elever under eksamen? → Da kan det være et høyrisiko-KI-system, med spesifikke og skjerpede juridiske forpliktelser.

- Gjenkjenner KI-systemet emosjoner i utdanningsmiljøer, påvirker atferd på skjulte eller villedende måter som fører til skadelige beslutninger, eller utnytter barns eller andres sårbarhet for å manipulere atferd? → Dette klassifiseres som forbudt bruk av KI-systemer.

3) Kjenn dine forpliktelser:

- Bruk av et KI-system med minimal/ingen risiko (for eksempel et spamfilter) innebærer ingen spesifikke forpliktelser.
- Bruk av et KI-system med begrenset risiko innebærer krav til åpenhet:
Brukere må informeres om at de samhandler med et KI-system (for eksempel chatboter), eller at innhold (tekst, bilde, video, lyd) er generert av KI.
- Bruk av et høyrisiko KI-system medfører spesifikke og strengere juridiske forpliktelser.

4) Kjenn institusjonen din:

- Hvem i institusjonen har ansvar for å fremme og sikre KI-kompetanse (AI literacy)?
- Hvem i institusjonen beslutter bruk av KI?
- Hvem bestemmer hvilke KI-systemer som skal tas i bruk?

Personvernforordningen (GDPR)

1) Kjenn din rolle:

- I henhold til artiklene 3, 4, 5 og 6 i GDPR: Handler utdanningsinstitusjonen som behandlingsansvarlig (data controller) eller som databehandler (data processor)?
- Hvilke prinsipper må følges ved behandling av personopplysninger, og når kan slik behandling anses som lovlig?

2) Kjenn dine data:

- Behandler du informasjon som gjelder en identifisert eller identifiserbar fysisk person (personopplysninger)?

3) Kjenn systemet ditt:

- Vet du hvor serveren til det KI-systemet du bruker er plassert? Ligger den innenfor eller utenfor EU?
- Er det mulig å velge et system som bruker servere innenfor EU?

4) Kjenn dine brukere:

- Er elever eller studenter informert om personvern og databeskyttelse når de bruker KI-systemer i oppgaver, læringsaktiviteter eller etterarbeid?

FNs barnekonvensjon og artikkel 24 i EUs charter om grunnleggende rettigheter

1) Kjenn dine elever:

- Arbeider du med barn eller unge i alderen 0 til 18 år?

2) Kjenn systemet ditt:

- Vet du om barns rettigheter har blitt vurdert i utviklingen av KI-systemet?

3) Kjenn formålet med bruken av KI-systemet:

- Reflekter over bruken av KI-systemet: Er bruken i tråd med barnets beste?
- Hva mener barnet/barna selv om bruken av KI-systemet? Har de et reelt valg om å avstå fra å bruke systemet?

Trinn 2: Overholdelse av nasjonale og regionale lovkrav

Kartlegg og følg nasjonale eller regionale regler, som egne personvernlover, utdanningsstandarter eller KI-relaterte regler som kan stille strengere krav enn EU-lovgivningen. Det kan også finnes egne lover som gjelder spesielt for utdanningssektoren.

Trinn 3: Overholdelse av krav fra offentlige myndigheter

Engasjer deg aktivt med relevante offentlige myndigheter, som for eksempel utdanningsdepartementer eller datatilsyn. Dette er viktig for å innhente nødvendige godkjenninger, følge lokale retningslinjer, og sikre at KI-systemet er i samsvar med offentlige retningslinjer og etiske standarder.

Avsluttende merknad: Utarbeidelsen og oversettelsen av dette dokumentet har blitt støttet ved bruk av KI-verktøy.